

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Názov projektu	E-learning vo výchovno-vzdelávacom procese
Kód ITMS projektu	26110130184
Kód výzvy	OPV-2008/1.1/03-SORO
Číslo Zmluvy o poskytnutí NFP	142/2009/1.1/OPV
Prijímateľ	Základná škola Námestovo – Komenského ul. Komenského 495/33, 029 01 Námestovo

Učebné osnovy z literatúry pre 5.ročník ZŠ

(spracované v súlade so ŠVP Literatúra ISCED 2 – príloha)

2010

Literatúra

2 hodiny týždenne), 66 hodín ročne

Názov predmetu	Literatúra
Časový rozsah výučby	2 hodiny týždenne
Ročník	piaty
Škola	ZŠ Námestovo – Komenského ul.
Kód a názov ŠVP	ISCED 2
Stupeň vzdelania	nižšie sekundárne
Vyučovací jazyk	slovenský

Charakteristika predmetu:

Umelecká literatúra je jedným z viacerých spôsobov tematizovania sveta i jedným z viacerých typov ľudskej tvorivosti.

Literatúra umožňuje transformovať literárne dielo do iných spôsobov umeleckého zobrazovania – do filmu, televíznej či rozhlasovej inscenácie, divadelnej hry, muzikálu, videopříbehu... Takto koncipovaná literatúra vedie k poznaniu prepojenosti a dopĺňaniu sa jednotlivých umeleckých druhov, umožňuje porovnávať, vedie k úsiliu spoznať jednotlivé varianty toho istého a stimuluje záujem o kultúru.

Súčasne umožňuje spoznať aj proces vzniku literárneho diela, zoznamovať žiaka s tým, že básne, rozprávky, divadelné hry písali a píše spisovatelia, že rozprávky dávno vymýšľali ľudia, ktorých nepoznáme a že ich pre nás sprístupnili zberatelia...

Literárna výchova je humanitný predmet, ktorého poslaním je vytvoriť u žiaka pozitívny vzťah k literatúre a ku knihám. Vychádza predovšetkým zo zážitku a vlastnej práce žiaka s textom na hodine.

Ciele učebného predmetu:

Hlavným cieľom je, aby mal absolvent 5. ročníka ISCED 2:

- primerane veku rozvinuté kľúčové spôsobilosti,
- zmysluplné základné vedomosti a znalosti,
- vypestovaný základ záujmu o celoživotné vzdelávanie sa,
- jasné a veku primerané povedomie národného a svetového kultúrneho dedičstva,
- záujem a potrebu zmysluplnej aktivity a tvorivosti.

Hlavné myšlienky ŠVP a ŠkVP rozpracované pre rámec vyučovania slovenského jazyka a literatúry ako materinského jazyka vyjadrujú potrebu orientovať obsah vyučovania, metódy

a formy vyučovania učebné texty a učebné pomôcky na dosiahnutie týchto všeobecných cieľov.

I. VŠEOBECNÉ CIELE

1. Kognitívizácia a kreativizácia

- 1.1 Rozvíjať inteligenciu, myslenie žiaka, učiť ho riešiť problém, vytvárať potrebu učiť sa.
- 1.2 Prijímať hovorenú alebo písanú informáciu, rozumieť jej a využívať ju.
- 1.3 S porozumením čítať veku primeranú literatúru, interpretovať posolstvo textu, vyjadriť svoje pocity z prečítaného.
- 1.4 Zahať pracovať s odbornými príručkami, slovníkovou literatúrou, pod vedením učiteľa používať na získavanie informácií internet, knižnicu a iné zdroje.
- 1.5 Rozvíjať poznávacie schopnosti (pozornosť, pamäť, myslenie, predstavivosť, fantáziu).
- 1.6 Tvoríť veku primerané texty a prejavy s uplatnením jednotlivých fáz písania textu.

2. Emocionalita

- 2.1 Prostredníctvom čítania, sledovania filmov, médií a umenia rozvíjať emocionalitu žiaka
- 2.2 Textami, motivačnými článkami, motivačným vstupom učiteľa vytvárať priestor a možnosti prejavovať emocionalitu žiaka.
- 2.3 Pestovať a trénovať všímavosť, aktívnu pozornosť, vypestovať presvedčenie o hodnote človeka a jeho diele.

3. Motivácia a autoregulácia

- 3.1 Rozvíjať schopnosť žiakov učiť sa, byť tvorivý, spoluvytvárať sebavedomie a schopnosť ohodnotiť svoj výkon.
- 3.2 Formovať osobnosť žiaka, pomôcť rodine vytvárať hodnotový systém dieťaťa. Viesť žiaka k tolerancii a oceňovaniu mieru a pokoja.

4. Socializácia

- 4.1 Cvičiť efektívnu komunikáciu s ľuďmi, naučiť žiaka rozlíšiť neformálnu a formálnu komunikáciu.

- 4.2 Zverejňovať práce žiaka podľa možností školy, regiónu.
- 4.3 Učivom slovenského jazyka a literatúry pomáhať prekonávať bariéry medzi ľuďmi iných národov a národností.
- 4.4 Pestovať európsku dimenziu aj výberom textov, aktivít, účasťou na projektoch, atď.

II: HODNOTOVÉ CIELE

- 1. Formovať vzťah k materinskému jazyku alebo štátnemu jazyku.
- 2. Vybudovať úctu k jazykom iných národov a národností, mať najzákladnejšie informácie o národnostiach žijúcich na Slovensku
- 3. Byť otvorený voči inému názoru, rešpektovať aj opačný názor v intenciách humanizmu a demokracie.
- 4. V textoch prichádzať do styku s témami environmentálnej výchovy, výchovy k manželstvu a rodičovstvu, ochrany zdravia, životného štýlu, výchovy budúceho občana a spotrebiteľa, s témami o živote detí v európskych krajinách a vo svete.
- 5. Pracovať s textami s problematikou ľudských práv, základných slobôd a zásad zakotvených v Charte Spojených národov.

Obsah:

Už predchádzajúca koncepcia vyučovania literatúry na základných školách vychádzala predovšetkým zo zážitku, vytvorenia si pozitívneho vzťahu k literatúre.

Súčasná koncepcia túto tézu ešte posilňuje. Učivo je koncipované tak, aby sa sústavne rozvíjali čitateľské a interpretačné schopnosti žiakov. Učiteľ nepredkladá žiakom hotové poznatky, ale vytvára im podmienky a pripravuje podnety, aby sa vedomostí zmocňovali sami.

Súčasne sa v procese vzdelávania rozvíjajú aj ďalšie (kognitívne, komunikačné, interpersonálne, intrapersonálne) kompetencie.

Učebné osnovy ŠkVP literárnej výchovy pre 5. ročník sú pedagogickým dokumentom vypracovaným na základe obsahového vzdelávacieho štandardu ŠVP.

Učebné osnovy nepredpisujú povinných autorov (literárne diela). Zostáva na učiteľovi, ako bude usmerňovať proces vzdelávania, aký výber autorov a literárnych diel zaradí do vyučovania na realizáciu vzdelávacieho procesu.

Obsahové štandardy literárnej výchovy

Poznávacie a čitateľské kompetencie

Technika čítania a verejná prezentácia textu

- 1) Plynulo čítať súvislý umelecký text, pri hlasnom čítaní správne dýchať, artikulovať a dodržiavať spisovnú výslovnosť.
- 2) Recitovať prozaické a básnické diela. Rešpektovať rytmickú usporiadanosť básnického textu, frázovať básnický aj prozaický text v zhode s vlastným chápaním jeho významu.
- 3) Čítať text postavy dramatického diela pri spoločnom dramatizovanom čítaní. Modulovať hlas podľa zmyslu textu.

Pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti

- 1) Zapamätať si potrebné fakty a definície a vedieť demonštrovať ich znalosť.
- 2) Vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi.
- 3) Usporiadať známe javy do tried a systémov.
- 4) Aplikovať literárnovedné vedomosti na literárne texty s analogickou štruktúrou (jednoduchý transfer).

Analytické a interpretačné zručnosti

- 1) Prerozprávať obsah prečítaného diela.
- 2) Odlíšiť epické, lyrické a dramatické texty.
- 3) Vytvoriť dejovú osnovu prečítaného diela, vyhľadať kľúčové slová.
- 4) Určiť hlavné a vedľajšie postavy diela.
- 5) Abstrahovať a sformulovať hlavnú myšlienku prečítaného diela, vrátane lyrickej básne.

6) Analyzovať umelecký text po štylisticko-lexikálnej a kompozičnej stránke a určiť funkciu jednotlivých prvkov pre celkové vyznenie diela, interpretovať význam diela.

7) Sformulovať vlastné hodnotenie diela a podložiť svoje stanovisko argumentmi.

Tvorivé zručnosti

1) Zdramatizovať básnický alebo prozaický text (rozprávka, bájka, povesť).

2) Ilustrovať umelecký text.

3) Napísať kratší prozaický útvar (bájka, rozprávka), básnický text, scenár.

4) Inscenovať kratší dramatický text.

Informačné zručnosti

1) Orientovať sa v školskej a verejnej knižnici.

2) Pracovať s knižným fondom vo forme kartotéky a v elektronickej podobe.

3) Vedieť získať informácie z integrovaného informačného systému a internetu.

4) Budovať si vlastnú knižnicu.

P.č.	Tematický celok	Počet hodín	
		ŠVP	ŠkVP
1.	Všeobecné pojmy	8	0
2.	Literárne žánre	18	0
3.	Štruktúra diela	12	0
4.	Štylizácia textu	18	0
5.	Metrika	10	0

Tematický celok	Obsahový štandard (učivo)	Výkonový štandard (výstup)
1. Všeobecné pojmy	autor/spisovateľ čitateľ/divák kniha, knižnica, časopis, noviny rozhlas, televízia, film text, ilustrácia poézia, próza, divadelná hra bábkové divadlo literatúra pre deti odborná(náučná) literatúra hlavná myšlienka	Žiak správne charakterizuje na neznámom texte rozdiel medzi autorom (článku v novinách, v časopise a spisovateľom (umeleckej literatúry), vie ho jednoducho a správne vysvetliť, pozná rozdiel medzi umeleckým textom (v beletrii) a textom v dennej tlači. Vie čítať ilustráciu. Pozná rôzne knihy, odlišuje beletriu od školských učebníc, buduje si vlastnú knižnicu, navštevuje žiacku, miestnu (mestskú) knižnicu. Noviny pozná ako denník, časopis ako periodikum, vie vysvetliť rozdiely, používa časopis na vlastnú prácu a prehlbovanie vedomostí, pozná detské časopisy, názvy niektorých denníkov. Divadelnú hru charakterizuje ako prozaické dielo- literárny text určený na realizáciu na divadelnej scéne. Číta texty jednotlivých postáv s porozumením, správne moduluje hlas. Vie vysvetliť pojmy viažuce sa k bábkovej hre. Pozná úlohu bábkohorca, vie vysvetliť pojem animácia, vie charakterizovať rozdiely vo vedení bábik pri maňuškovom, javiskovom, marionetovom bábkovom divadle. Žiak vie vysvetliť význam informácií získaných z encyklopédie, vie vyčleniť hlavné informácie v texte, vie že ide o náučný text, ktorý využíva odbornú terminológiu. Vie vysvetliť, ako sú zoradené informácie v encyklopédii. Vyhľadáva informácie podľa hesiel. Pozná niektoré encyklopédie. Vie pracovať s najväčšou encyklopédiou na svete – na internete Wikipedia. Literatúru pre deti charakterizuje ako literatúru písanú pre deti, s detskými hrdinami, dejom a prostredím blízky

		deťom. Pozná niekoľkých autorov a diela literatúry pre deti. Žiak dokáže s pomocou a postupným návodom vyučujúceho sformulovať hlavnú myšlienku.
2. Literárne žánre	komiks ľudová pieseň hádanka vyčítanka príslovie, porekadlo, pranostika rozprávka (ľudová , autorská) televízna rozprávka filmová rozprávka legenda povešť- ľudová a autorská	Žiak pozná pôvod komiksu, vie, že ide o epický dej (prózu) sprostredkovanú bez rozprávača cez priamu reč. Vie, že epickú funkciu spĺňajú obrázky. Vie vytvoriť komiks, príbeh previesť do priamej reči v bublinách. Pozná známych domácich aj svetových autorov komiksu. Ľudovú pieseň vie definovať ako žáner patriaci k poézii, pozná ich podstatu, vedomosti vie aplikovať v literárnej komunikácii, pozná druhy ľudových piesní na základe ich obsahu. Hádanku, príslovie, porekadlo, pranostiku, vyčítanku pozná ako žánre ľudovej slovesnosti, vie vysvetliť rozdiely medzi jednotlivými žánrami, vie vysvetliť obrazné pomenovania v uvedených žánroch. Pozná pôvod rozprávky, vie charakterizovať ľudovú rozprávku ako súčasť ľudovej slovesnosti. Pozná zberateľov a autorov rozprávok. Vie vyhľadať v texte hlavné znaky rozprávky, chápe ich úlohu vo fantastickej rozprávke, vie zdôvodniť úlohu fantázie a fantastických javov, magických čísel a predmetov. Rozlišuje fantastické a realistické rozprávky. Žiak vie porovnať divadelnú hru (bábkové divadlo) s filmovou (televíznou) rozprávkou. Pozná ich spoločné znaky, hlavné rozdiely. Žiak vie, že hlavnou postavou v legende je postava, vyhlásená za svätú. Číta literárny text s porozumením, pozná rozdiely medzi povestou, rozprávkou, legendou. Vie priradiť povesti k jednotlivým druhom. Rozlišuje ľudové a autorské povesti, vie

		povedať, čo je v povesti fantastické a čo realistické. Pozná regionálne povesti, vie ich primerane prerozprávať, pozná niektorých autorov povestí.
3. Štruktúra diela	dej literárna postava – hlavná, vedľajšia kompozícia literárneho diela – nadpis, odsek, kapitola, verš, strofa	Žiak vie, že dej je charakteristický znak epického diela, umeleckej reči neviazanej. Literárnu postavu chápe ako fikciu autora, nositeľa deja, vie určiť hlavné a vedľajšie postavy, vie jednoducho charakterizovať postavy. Žiak vie vysvetliť, ako vznikol verš, strofa, rým, rytmus v súvislosti s umeleckou rečou viazanou. Vie vyhľadať a prečítať jednotlivé verše, vytlieskať rytmus, prečítať slová, ktoré sa rýmujú. Vie recitovať báseň, pričom rešpektuje rytmickú usporiadanosť básnického textu. Chápe funkciu nadpisu, vie vyhľadať a posúdiť súvislosti textu s nadpisom, vie vysvetliť členenie textu na odseky, vie vyhľadať kľúčové slová v odseku, vie zdôvodniť, prečo sa literárne dielo člení na kapitoly.
4. Štylizácia textu	dialóg prirovnanie zdrobnenina personifikácia/ zosobnenie nonsens	Žiak vie vyhľadať v texte dialóg, ktorý pozná ako rozhovor dvoch alebo viacerých osôb. Prirovnanie vie vysvetliť ako stylistický prostriedok, ktorý využíva na porovnávanie spoločné znaky vecí, javov, pozná spojky, vie vytvoriť vlastné prirovnanie. Žiak pozná zdrobneninu ako stylistický prostriedok, zjemňujúci význam, ktorým sa vyjadruje kladný vzťah k niekomu, niečomu. Pozná nonsens ako nezmysel v poézii aj próze, chápe ho ako spôsob štylizácie textu.
5. Metrika	rým rytmus, prízvučná a neprízvučná slabika refrén	Žiak vie vysvetliť, ako vznikol verš, strofa, rým, rytmus, refrén v súvislosti s viazanou umeleckou rečou. Vie vyhľadať a prečítať jednotlivé verše, vytlieskať rytmus, prečítať slová, ktoré

		sa rýmujú. Vie recitovať báseň, pričom rešpektuje rytmickú usporiadanosť básnického textu.
--	--	---